

Висока кваліфікація кадрів – запорука конкурентоспроможності цукрової галузі

М.М. Ярчук, кандидат економічних наук, голова правління НАЦУ «Укрцукор»
М.Ф. Калініченко, головний інженер, заступник голови правління НАЦУ «Укрцукор»
М.Д. Хоменко, доктор технічних наук, професор ІПДО НУХТ
К.Д. Скорик, кандидат технічних наук, професор ІПДО НУХТ
К.О. Штангеев, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри ІПДО НУХТ
А.І. Сорокін, старший викладач ІПДО НУХТ
В.П. Чупахіна, старший викладач ІПДО НУХТ

Розглянуто важливість та необхідність безперервної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-технічних працівників і спеціалістів цукрових заводів. Показано, що кращих показників постійно досягають ті підприємства, на яких системно підвищують кваліфікацію персоналу.

Рассмотрена важность и необходимость непрерывного образования и повышения квалификации инженерно-технических работников и специалистов сахарных заводов. Показано, что лучших показателей постоянно достигают те предприятия, на которых системно повышают квалификацию персонала.

It was discussed importance and necessity of continuous education and professional skills improvement of engineering manpower and specialists of sugar factories. It was shown that the best results permanently achieve enterprises where training of personal takes place systematically.

Цукрове виробництво є ресурсо- та енергозатратним і складним з точки зору теплотехнологічних процесів, їх апаратного оформлення, що відповідно висуває високі професійні вимоги до кадрів цукрових заводів.

Кризовий стан бурякоцукрового виробництва в Україні протягом майже двадцяти років обумовлений, в тому числі,:

- втратою ринків збуту готової продукції;
- зменшенням обсягів вирощування цукрових буряків, що призвело до ліквідації майже половини діючих цукрових заводів;
- за відсутності фінансування різким скороченням підготовки спеціалістів для цукрової галузі в ВУЗах та практично повною ліквідацією професійної підготовки робочих кадрів;
- високою плінністю та міграцією висококваліфікованих кадрів;
- тим, що спеціалісти, які залишаються на підприємствах, – в умовах браку фахової інформації та скороченого виробничого сезону – втрачають набуті знання і вміння та деградує у професійному плані.

Плінність кадрів у галузі набула критичного стану. Підприємства вимушені запрошувати зі сторони людей з недостатньою підготовкою на відповідальні посади, що несе потенційну загрозу, а добір непідготовлених кадрів підвищує ризики прийняття неоптимальних або і помилкових рішень, ціна яких для заводу не йде ні в яке порівняння з витратами на навчання.

Сучасний цукровий завод – це не лише склад-

ний комплекс машин, механізмів, технологічного та енергетичного обладнання, технологічних процесів, а в першу чергу – це люди, які забезпечують вирішення всіх організаційних і технічних питань.

За період кризового руйнування цукрової галузі порушено також раніше постійні, планові і контрольовані державною владою графіки підвищення кваліфікації керівних працівників і спеціалістів. Підтвердженням цьому є те, що за останні роки, при наявності планів післядипломного навчання, послаблено контроль за проходженням підвищення кваліфікації інженерно-технічних працівників і спеціалістів.

В результаті з 11...13 планових груп по кафедрі виробництва цукру та сахаридів в Інститут післядипломної освіти Національного університету харчових технологій (ІПДО НУХТ) перебуває 3...5 груп з чисельністю слухачів 9...15 осіб проти запланованих 20...25 осіб в групі. Причина на наш погляд, полягає у тому, що зменшилась кількість працюючих заводів, а головне – далеко не всі власники заводів вже усвідомили, що цукор виробляє не техніка і засоби автоматизації процесів самі по собі, а люди. Тому і маємо у порівнянні із зарубіжними заводами гірші результати роботи. На цукрових заводах, які деякий період з різних причин не працювали, за цей час значно зменшилась чисельність інженерно-технічних працівників і спеціалістів основних технологічних професій. Після відновлення роботи таких підприємств

Рік	Місце проведення виїзних занять кафедрою
2010	1. ТОВ «Новомиргородський цукор» - Капітанівський цукровий завод 2. ТОВ «Хмільницьке» ВП Жданівський цукровий завод 3. ТОВ Агрофірма «Добробут» ВП Кобеляцький цукровий завод 4. ТОВ ІПК «Полтавазернопродукт» ВП Глобинський цукровий завод 5. ТОВ «Агрофірма» «ім.Довженка» ВП Яреськівський цукровий завод 6. ТОВ «Волочиськ-Агро» ВП Наркевицький цукровий завод
2011	1. ТОВ «Волочиськ-Агро» ВП Наркевицький цукровий завод 2. Олександрійський цукровий завод 3. ТОВ «Пальмірський цукровий завод» 4. ВАТ «Новоіванівський цукровий завод»
2012	1. ТОВ ІПК «Полтавазернопродукт» ВП Глобинський цукровий завод 2. ТОВ «Хмільницьке» ВП Жданівський цукровий завод 3. ІМК ТОВ «Носівський цукровий завод» 4. ПрАТ «ПК Поділля» Крижопільський цукровий завод 5. ВАТ «Новоіванівський цукровий завод» 6. ТОВ «Волочиськ-Агро» ВП Наркевицький цукровий завод
2013	1. ТОВ «ПК»Зоря Поділля» Гайсинський цукровий завод 2. ПрАТ «ПК Поділля» Крижопільський цукровий завод 3. ПАТ «Саливонківський цукровий завод»
2014	1. ТОВ ІПК «Полтавазернопродукт» ВП Глобинський цукровий завод 2. ПАТ «Первухінський цукровий завод» 3. ТОВ «Юкрейн Шугар Компані» - Засільський цукровий завод

виявилось, що без кваліфікованих кадрів неможливо досягти нормальної високоефективної роботи цукрового заводу і отримувати конкурентоспроможну продукцію.

Першими це протиріччя зрозуміли керівники окремих цукрових заводів і окремих груп (асоціацій, товариств), які не надсилали на підвищення кваліфікації спеціалістів на базу ІПДО, а, виходячи з економічної доцільності, запрошували професорсько-викладацький склад кафедри виробництва цукру та сахаридів ІПДО для надання освітніх послуг ІТП і спеціалістам окремого підприємства чи групи цукрових заводів безпосередньо на базі одного заводу. Так, за останні п'ять років професорсько-викладацьким складом кафедри надані освітні послуги з виїздом на місця (табл.1) та сахаридів ІПДО НУХТ і по декілька разів підвищували кваліфікацію своїх працівників безпосередньо на базі цукрового заводу, наприклад:

- Глобинський цукровий завод – 2010, 2012 і 2014 роки;

- Наркевицький цукровий завод – 2010, 2011, 2012 роки.

За останні п'ять років по два рази проводили підвищення кваліфікації ІТП і спеціалістів Крижопільський, Жданівський, Первухінський та Новоіванівський цукрові заводи, а багато цукрових заводів – повторно через декілька років.

Вищеперераховані заводи за результатами роботи постійно займають передові місця в бурякоцукровому комплексі України.

Проте, проведення лише виїзних занять не повинно ставати системою тому, що не може в повній мірі замінити навчання у спеціалізованому

закладі. В ІПДО є достатньо великий фонд спеціальної літератури, наочної технічної інформації та технічні засоби навчання – натурні зразки, деталі та вузли обладнання, матеріали, комп'ютерна та мультимедійна техніка (понад 500 слайдів), матеріальна база і методичне забезпечення для проведення лабораторного практикуму, що сприяє активному засвоєнню матеріалу. Крім того, позитивним є також те, що спеціалісти усіх категорій (головні інженери, головні технологи, головні механіки, начальники змін, змінні технологи, завідувачі лабораторій, начальники ТЕЦ та ін.) з різних заводів мають можливість спілкуватися та обмінюватися досвідом як в аудиторіях, так і за їх межами та спілкуватися з досвідченими викладачами різних кафедр інституту з питань економіки, права, охорони праці, безпечності готової продукції, та ін., що передбачено ОППК (освітніми професійними програмами підвищення кваліфікації).

При наданні освітніх послуг на базі цукрового заводу з виїздом професорсько-викладацького складу кафедри також забезпечується позитивний результат, (окрім зменшення фінансових витрат підприємств), який полягає в тому, що навчання проводиться з урахуванням схем, обладнання, конкретних умов даного цукрового заводу і безпосередньо з ІТП і спеціалістами: механіками, технологами, теплотехніками, спеціалістами з автоматизації, сировинного відділу, механізаторами та іншими фахівцями цього ж підприємства. Слід відзначити, що керівники і працівники заводів, на яких проводились заняття, дуже позитивно оцінюють таку форму навчання.

При відсутності в даний період нормального

Окремі показники роботи заводів у сезоні виробництва 2014/2015 рр.

№ пп.	Назва заводу	Середньодобова переробка буряків, т	Дигестія буряків при прийманні, % м.б.	Вихід цукру, %	Втрати цукру у виробництві, % м.б.	Вміст цукру в мелясі, % м.б.	Коефіцієнт виробництва, %	Виробництво цукру, тис. т
1.	ТОВ «ПК»Зоря Поділля» Гайсинський ц/з	6950	17,22	14,75	0,47	1,78	82,86	106,31
2.	ТОВ «Хмільницьке» ВП Жданівський ц/з	3601	17,56	15,23	0,65	1,40	85,22	66,22
3.	ПрАТ «ПК»Поділля» Крижопільський ц/з	7787	18,08	15,54	0,55	1,66	84,41	114,00
4.	ПАТ «Саливонківський ц/з»	6092	17,37	14,04	0,98	1,51	78,95	69,87
5.	ТОВ «Волочиск-Агро» ВП Наркевицький ц/з	5763	17,61	14,96	0,75	1,43	83,48	109,29
6.	ТОВ «Юкрейн Шугар Компані» Засільський ц/з	3374	16,91	14,69	0,45	1,74	86,09	22,92
7.	ТОВ ППК «Полтавазернопродукт» ВП Глобинський ц/з	6003	18,18	15,71	0,68	1,59	84,78	69,79
8.	ТОВ «Агрофірма «Добробут» ВП Кобеляцький ц/з	7595	18,09	15,46	0,74	1,68	83,73	63,76
9.	ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» ВП Яреськівський ц/з	4091	17,96	15,31	0,76	1,75	83,97	59,52
10.	ВАТ «Новоіванівський ц/з»	2551	18,09	15,29	0,74	1,75	83,25	37,84
11.	ПАТ «Первухінський ц/з»	2802	17,92	15,63	0,46	1,77	86,32	24,03
	УКРЦУКОР	3676	17,05	14,09	0,86	1,71	80,93	2059,12

функціонування і контролю зі сторони державних органів системи підвищення кваліфікації, запропонована кафедрою форма підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, з метою їх збереження, є, на нашу думку, позитивним досвідом для всіх цукрових заводів України.

За останні роки кафедрою виробництва цукру та сахаридів ІПДО НУХТ розроблене науково-методичне забезпечення і впроваджена нова форма підвищення кваліфікації інженерно-технічних працівників і спеціалістів цукрових заводів – очно-дистанційного навчання. Після самостійного вивчення окремих тем без відриву від роботи (дистанційний етап) слухачі завершають навчання в ІПДО у м. Києві протягом тижня (очний етап). За результатами навчання і виконання виробничого завдання слухачі отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації державного зразка. В 2012-14 рр. за такою формою підвищили свою кваліфікацію спеціалісти окремих підприємств цукрової галузі.

Аналіз результатів роботи цукрових заводів України, який представляється на галузевих науково-технічних конференціях цукровиків України, свідчить, що найкращих результатів постійно досягають ті цукрові заводи, які системно підвищують кваліфікацію своїх працівників і використовують рекомендації та практичні консультації викладачів кафедри (табл. 2). На цих підпри-

ємствах вироблено цукру понад 30 % від загального обсягу в останній сезон переробки цукрових буряків. Особливу увагу діяльності у цьому напрямі приділяють в агрохолдингу «Астарт-Київ» та в ТОВ «Група Агропродінвест», цукрові заводи яких стабільно займають лідируючі позиції в галузі.

Нажаль, є й такі цукрові заводи, керівники яких не приділяють уваги підвищенню кваліфікації своїх працівників ні на базі ІПДО НУХТ, ні в інший спосіб та жодного разу не запрошували професорсько-викладацький склад кафедри на свої заводи. Такі цукрові заводи, як правило, посідають невисокі місця за результатами роботи, що відзначається в матеріалах щорічних науково-технічних конференцій цукровиків України.

Інститутом післядипломної освіти (має ліцензію Міносвіти України) Національного університету харчових технологій разом з НАЦУ «Укрцукор» щорічно планується підвищення кваліфікації керівних працівників і спеціалістів цукрових заводів та складаються графіки заїзду усіх категорій слухачів на базу ІПДО (м. Київ, вул. Естонська, 8-а). Графіки надсилаються на усі цукрові заводи, а також публікуються в журналі «Вісник цукровиків України». Сподіваємося, що активна робота з безперервної освіти і підвищення кваліфікації ІТП і спеціалістів цукрової галузі принесе вагомий позитивні результати.